

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Nihil unquam in D. Thoma repertum censuræ oportunum: omnia sine
ullo prorsus errore conscripsit. Clemens VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

Quid enim aliud existimes D. Thomam Summam, quam ultimam Scholasticorum laborum metam, & pene ultimum limitem, quo eruditio summo ingenio comparata, quid maximo conatu possit, probaverit. Verissimè enim dixit Possevinus, egregius Societatis scriptor, D. Thomam Summâ Theologica omne tulisse punctum, ac reliquis omnem videri præcidisse vicem, qua aliquid, aut augustius, aut plenius, aut brevius fieri posse unquam putent: ut divinitus pronunciasse existimeretur hæc verba Joannes hujus nominis XXII. cum B. Thomam in sanctorum catalogum scribi mandasset; nempe nisi B. Thomas alia edidisset miracula, unusquisque Articulus eorum quos scripsit, habendus pro miraculo esset. Atque hujus operis primam & secundam partem notat prælaudatus auctor, gratiam fecisse Demetrium Cidonium, ut & alteram summam adversus Gentes pro Christiana Religione.

Verum quibus artibus, aut dotibus Angelicus Doctor assecutus est, ut ultimam metam ingeniorum attingere dici potuerit? Nancianè laudem promeruit summa in Patres observantia & studio, quibus ita eis sequendis adhæsit, ut penè in iisdem vestigiis pedes posuerit; ita legendis incubuit, ut quæcunque Christianam Religionem illustrare possunt, ferè exhaustaerit: nec immeritò Gennadius Patriarcha hæc verba scripsit: *Si quis scriptis D. Thomæ animum adhibuerit, hunc nullis aliis incigere oportet.*

*Apud
Laurent.
à Pont.
in Sap.
cap. 9.
tom. 13.*

Egregiè Isidorus advertit, Lunam quasi luminum unam nuncupari, quod inter planetas ultimus, omnium lucem excipiat, veluti omnium capacissimus sinus, quo aëris influxus fovetur & temperantur, & rerum inferiorum generationibus promovendis, disponantur & parantur. Non negaverim equidem, D. Thomam, etsi supra ceteros Theologos & Doctores Classicos in altiori gradu constitutum, ultimum esse Ecclesie sidus, quintum Ecclesie Doctorum, infra antiquos Patres, nobisque propinquiorem. sed quid inde contingit, aut quod Ecclesie emolumentum & commodum, suo gradu, & ordine contulit? Ultimum est Ecclesie sidus, velut Luna plena in diebus suis, ut lucem omnium, radiosque sinu capacissimo excipiat, foveat, temperet, & Theologia Scholastica illustranda & promovenda effundat. Hoc enim potissimum in D. Thoma, quotquot ejus libris evol-

vendis incumbunt, admirantur: Quidquid olim aut præclare inventum, aut subtiliter excogitatum fuerat, quo Mytheria fidei, securioris Ethicæ regulæ, & quæcunque Christiana Religio complectitur illustrari possint, ita in unum collegisse, quibus etiam plurima, robur, ordinem, distinctionem addidit: ut unius D. Thomæ vox, multitudinis vox dici possit: & ut apud Ezechielem vatem Angelus similitudinis signaculum nuncupatur, aut ut Hebræicum habet *חֹתֶם הַחַיִּים* *chothem taenith* quidam intelligunt *sigillans summam*, quod suis doctibus, quibus cæteris eminebat, Dei operibus colophonem imponeret; ita non immeritò D. Thomæ Summam dixeris Theologicæ supellectilis sigillum, scholasticorum laborum metam, omnium sanctorum Patrum Epitomen, quam tamen non absolvit; ut scias D. Thomam, qui aliorum omnium sapientiæ Epitomen fecit, suæ seipso duntaxat minorem, efficere non potuisse.

Ex his quæ jam fusè satis explicuimus, non tam conjici potest, quam evidentissimè demonstrari, eam inesse D. Thomæ doctrinæ securitatem, ut à summo Pontifice dici potuerit *certissima Christiana doctrinæ regula*; cum ubique Traditionem spiraret, & Antiquitatis simillimam imaginem, qualem antiqui Patres suis posteris exhiberi voluissent, ubique repræsentet. Verum plurima superflunt, à quibus minime abstinere æquum sit, quæ Doctrinæ D. Thomæ securitatem, & ad omnem errorem, censurisque immunitatem egregie confirmant.

IV.

Nihil unquam in D. Thoma reperit censuræ oportunitatem; omnia sine ullo proflus errore conscripsit.
Clement VIII.

Nescio quo malo fato, quod literas scientiaque insequitur, aut verius, quo ingeniorum vitio, quod hominibus suæ mortalitatis exordia, difficultatem recti, & ignorationem veri, ut inquit Augustinus, ostendit. Pauci sunt inter scriptores Ecclesiasticos, in quibus aliqua non defideres, & quos non minus ingenii erroribus, quam aliis corporum & naturæ defectibus homines fuisse non agnoscas. Non is sum qui Sanctorum Patrum, quos summe venerari partem Religionis duco, aut graviore lapsus, aut leviores hævos notare velim! sed nega-

re non possum, etiam maximè excusare velim & benignissimè interpretari contendam, quin in scriptis Ecclesiasticis multorum magni nominis Patrum, ut notat Sixtus Senensis, caute, ac suspensò pede, & anhelitu temperato, ut de Magno Antonio Eremite Pauli speluncam subeunte dicebat, Hieronymus, progrediendum sit; ne in sententias parùm tutas, & ab erroribus Philosophorum non satis alienas, & remotas, potissimum Platonis, quem antiqui Patres admirabantur, interdum impingant. Verùm uni D. Thomæ, vere divino viro, tanta assertionum, & sententiarum securitas divinitus contigit, ut neminem unquam hujus scripta legisse, hunc elegisse Magistrum cui adhereret, pœnituerit; & in hujus scriptis cuilibet seposito omni erroris periculo, expeditoque gradu expatiari liceat, veluti per viam regiam, communi Ecclesiasticorum Patrum incessu tritam, omniumque vestigiis imprellis notam. Feliciter nec sine divino consilio, inter Ecclesiæ Patres ultimum fuisse arbitror; ut collatis inter se magnis illis viris, Ecclesiæ Magistris, unius sententiam alterius sententiâ ita temperaret, aut omnino corrigeret, ut sine ullo proorsus errore scripsisse dici poterit.

Et verò, quid in tot ingentibus voluminibus, quæ scripsit in omni fere disciplinarum genere, & quæ per annos quadringentos ab æmulis, quos tanti viri fama & eruditionis magnitudo excitant, inimicis planè oculis lecta, & ad examen vocata sunt, vel levissimæ censuræ opportunum repertum est. Sed quid in Conciliis Viennensi, Constantiensi, Florentino, Lateranensi, & omnium celeberrimo Tridentino, quæ post D. Thomæ obitum in orbe celebrata sunt, nisi juxta D. Thomæ mentem definitum est? ut recte ab Episcopo Tranensi dictum fuerit *plures D. Thomæ articulos in canones ab omnibus credendos transisse*. Quis unquam in profligandis hæreticis majorem opem Ecclesiæ tulit? Noverat, cui illud ingens Ecclesiæ defendendi munus incumberebat, & qui Divi Thomæ præsidia opemque expertus, præcipuam laudem profligatæ hæresis, & defensæ Religionis, sanctissimo Doctori tribuebat: *Hujus scriptorum clypeo militans Ecclesiæ, hæreticorum tela feliciter eludit*: quod & in Concilio Tridentino palam omnibus fuisse inquit, ubi is est cuius partibus Anglicus Præceptor stabat, se vicisse arbitrabatur. Noverat & ille acerrimus Ecclesiæ hostis, quo

nullum doctiorem inter suos Eterodoxi agnoscunt, Bucerus, qui nihil in Ecclesiæ se moliri, nihil tentare posse, nisi sublato Thomæ, fatebatur; *Tolle Thomam, & dissipabo Ecclesiæ*; quamvis ea Ecclesiæ firmitas, non Divo Thomæ, sed Verbo Divino, scripturæ sacræ, Traditioni, & Patribus tribuenda sit, quorum unus Divus Thomas vires omnes exerit; vere Machabæus alter, *qui gladio suo castra Domini protexit*: eoque fortior, *qui octingentos interfecit imperi uno*: etenim *una Divi Thomæ tartareus Gerion est sparsus manu*.

Sed duo sunt, quæ minime prætere-
rire debèdo, quibus Divi Thomæ gloriæ non nihil detrahi videri posset, cum tamen re ipsa in immensum eam augeant; Primum est, olim ab Academia Parisiensi aliquot articulos censurâ notatos, quorum plurimi ad Divum Thomam pertinebant; alterum est, Divum Thomam de Cœceptione Beatæ Virginis alter scripsisse, quàm Academiæ, Scholæ Theologi, hac tempestate sentiant, & quàm quæ plerique Sanctissimum virum scripsisse vellent. Verùm fateor me nihil majus in Divo Thomæ agnoscere, & mecum cordatos viros censuros non dubito, si utriusque causæ, & latæ quondam censuræ Parisiensis, & quæstionis Theologicæ de Cœptione Beatæ Virginis exitus spectetur.

Verum equidè est, quorundam falsam interpretationem, aut verius factionem, agentibus Sancti Doctoris æmulis, quos male habebat sparsa ubique fama tanti viri, qui Universitates, Orbemque suis scriptis, suaque eruditione, ut olim Orpheus sylvas, ferocesque homines, voce & sapientia pertrahebat; ab Academia Parisiensi censuram extorsisse in aliquot articulos, quorum plurimi ad Divum Thomam authorem pertinebant, cujus nomen tacuerant, ne Academia quæ Sanctissimum virum summa veneratione ut Magistrum prosequeretur, & ut alumnus complectebatur amore, à ferenda censura abstineret. Sed quid inde effectum est, aut quod inde commodum Adversarii reportarunt, nisi, ut ea censura, velut ignis probatione, clarior D. Thomæ doctrina evaderet? Etenim reclamantibus Sancti Doctoris Discipulis, majori otio & diligentia, revocata est ad examen D. Thomæ doctrina, nihilque in ea reperiendum, quod ad ipsum pertineret, errori censuræque obnoxium: Unde & immaturus iudicium quod latum fuerat, ipsa Academia retractavit, magnisque laudibus coram

amplissimo cœtu Archiepiscopi Vien-
nensis, Pariensis Episcopi, & totius
Cleri, sanctissimum Doctorem cele-
bravit, tanquam *splendidissimum lumen
Ecclesie, doctrina fontem, schola Parisien-
sis ac omnium Universitatum lucidissimum
candelabrum, unde omnes fideles sancta vi-
ta, & sancta doctrina lumen accipiunt.*
Magna sanè commèdatio, & quæ Salmã-
ticensis Theologos exclamare compul-
sit, *O insigne insignis Academie testimo-
nium!* O probatio eò pluris facienda,
quòd Sapientissimi Patres, re maturius
discussã, & acri iudicio expensã, latam
antea censuram retractarunt, ut illud
Isaiæ vaticinium in sancti Doctoris
commendationem usurpare liceat: *Ven-
ient ad te curvi filii eorum qui humiliave-
runt te, & detrahebant tibi.*

Sal-
manti-
censis
in Orat.
exhor-
tat.

Ad alterum quod opponi solet, deve-
niendum est, D. Thomam de Conce-
ptione Beatæ Virginis secus scripsisse,
quàm sentiant moderni Theologi; ac
demonstrandum, nihil gloriæ Sanctis-
simi viri deperire, sed in immensum
augeri, cum unus toti Orbi literarum
opponi potuerit, & definitionem Eccle-
siae, quæ Principes artibus omnibus
urgens, hætenus retardaverit. Ar-
gumentum hoc fusè prosecutus est Pa-
ter Baronius, à quo hæc ferè, iisdem-
que verbis desumo.

Apolog.
l. 1. scilicet
1. Art.
2. §. 4.

Sanè mirum est eã authoritate valuisse
Doctorem unum, refragantibus cæ-
teris, tantumque ponderis apud Pon-
tifices unius sententiam obtinuisse, ut
per trecentos & ultra annos, totus or-
bis Christianus, Populi, Principes, Re-
ges, Academiæ, Vrbes, Regna, unam
rem, quæ Beatissimæ Virgini parenti
plurimum gloriæ, nihil Religioni fidei-
que detrimenti offerre videtur; omni-
bus artibus præter ejus sensum deordi &
disiungi postulent, nihilque hujus causã
non moveant; & tamen nihil hætenus
à sancta Sede de fide tenendum, & ta-
pitum impetrarint. Sed tandem quem-
cunque exitum res habitura sit, nullum
inde dedecus, maximam laudem D.
Thomas reportabit. Vel enim tandem
evincent, quod longissimis & continuis
precibus omnia penè mundi regna, &
legationibus Principes afflagitant; vel
qui toties negatam definitionem ur-
gent, semper patientur repulsam: si hoc
postremum contingat, quid excogita-
ri potest illustrius, quàm unius D. Tho-
mæ sententiam pluris Ecclesiam facere,
quàm totius orbis vota, & Regum pre-
ces? Quamvis existimandum sit, illam
honorem non tam D. Thomæ, quàm

ipsis sanctis Patribus haberi; quòd du-
bium est ex ea parte stetit, pro qua
D. Thomas non pugnavit: cum omni-
bus persuasum sit, pro scriptura, Tra-
ditione, Patribus, Sanctissimum virum
antiquitatis tenacissimum semper de-
certasse. Si tandem Regum, Principum,
Academiarum, Theologorum, apud
quos jus est, ut à sancta Sede iudicium
petant, Summi Pontifices precibus se-
flectant, & contra D. Thomæ men-
tem de ea controversia aliquid sta-
tuant: certè non cadet inglorius, quan-
do quidem per tot annos, infinitis pro-
pmodum pugnandum fuerit, ut unus
vinceretur. Neque sanè victus unquam
dicendus erit; si quid enim de ea re
Pontifices, aut Concilia statuunt; vel
juxta perpetuum & tenacissimum Con-
ciliorum & Pontificum morem, ex scri-
ptura & Traditione decernent, & rem
quasi expressè contentam, aut necessa-
riã consecutione deductam definient;
vel præter antiquas leges, ex alicujus
scripturæ loci interpretatione mysticã,
aut novã revelatione hanc controver-
siam diriment. Ut sese res habeat, ni-
hil D. Thomæ gloriæ deperibit. Si nova
fuerit revelatio; quid mirum fuisse D.
Thomæ ignotam à quadringentis annis
defuncto, antequam fieret, aut illi fides
haberetur? Si ex interpretatione loco-
rum scripturæ mysticæ definitio pro-
deat; quid etiam mirum, si D. Thomas
nihil eã moveretur, cum omnino cer-
tum sit, interpretationem scripturæ my-
sticam, ad confirmandas vel definien-
das res Religionis & fidei, nullam ha-
bere vim, nisi accedat Ecclesiæ defini-
tio? Si demum in scriptura & tradi-
tione à Christo per Apostolos, Patrum-
que seriem perpetuam receptã, hæc ve-
ritas latebat, unde oportuerit elici; cer-
tè non vertetur vitio Doctori sancto,
ignorasse rem ad eò obscura traditio-
ne latentem, ut trecentorum annorum
studio & indagine, infinitis propemodum
libris editis, Theologorum con-
certationibus, Academiarum consulta-
tionibus, vix erui potuerit.

Agnoscis igitur [Erudite Lector] in
ea duplici causã, latæ quondam cen-
suræ in aliquot Divi Thomæ Articulos,
& hujus quæstionis Theologicæ de
Conceptione Beatæ Virginis, quæ po-
tissimum reprehensioni, & censuræ op-
portuna videbatur, & in qua præter
eos quos eadem instituti ratio ad defen-
sionem Divi Thomæ impellit, etiam cæ-
teri, qui in sancti Doctoris verba ju-
rant, hanc quæstionem excipiunt, in

er-

qua mature sententiam quam magis
piam arbitrantur sequi : In ea inquam
duplici causa , nihil gloriæ Angelici
Præceptoris deperire , maximamque
inde gloriam in ipsum derivari : cum &
censuram Academia Parisiensis retra-
ctaverit , & Pontifices nullis precibus,
aut votis , se moveri sinant , neque ha-
ctenus ullâ censurâ Divi Thomæ sen-
tentiam notari passi fuerint , relictis illis
suae probabilitatis integris salvisque ju-
ribus.

Acque hic monitos velim , qui inter-
dum Sanctissimi Præceptoris assertio-
nes , quas vix in transitu veluti contem-
ptim delibant , levissimis momentis
reprehendunt , & paribus argumentis
se dejecturos putant ; si majori otio &
diligentiâ , quam assequenda veritati
in rebus difficilibus , adhiberi par est,
sepositoque partium studio , iis exa-
minandis incumbant ; asseverare ausim,
eos se se præproperi iudicii accusatu-
ros ; cum & celeberrima totius Or-
bis Academia , quorundam è suis
Theologis , quos vel error , vel æmul-
orum Sancti Doctoris fraudes dece-
perant , censuram revocaverit ; tota-
que adhuc Ecclesia in dirimenda con-
troversia præter , aut contra Divi Tho-
mæ sententiam , adhuc hæreat , etsi de-
finitionem Populi , Principes , Reges,
totusque Christianus Orbis , precibus
votisque omnibus efflagitent.

V.

Divi Thomæ doctrina ex plenitudine &
methodo commendatur : in omni ferè
disciplinarum genere , miro ordine
scripsit Clemens VIII.

Statua
Seraph.
4. Bibl.

EGregiè Sixtus Senensis observa-
vit , D. Thomam , quatuor inter se
implacabiliter pugnantiâ , & insolubili pacis
federe conjunxisse : brevitatem , copiam,
claritatem , & securitatem , quæ nulli un-
quam litterarum Professori , vel ante , vel
post eum , contigit connectere. De secu-
ritate , & ab omni errore immunitate,
præcipua scriptoris Ecclesiastici dote,
jam satis egimus : claritatem & perspi-
cuitatem nemo melius intelliget quam
qui D. Thomæ scripta legerit , & cum
Antiquorum libris , ac etiam eorum
Interpretum commentariis , quibus il-
lustrari debuerant , contulerit : nullibi
enim quæstionis ullius Theologicæ
apertior resolutio , quam in D. Thomæ
nec ipse in alio quam in seipso , clarior
& facilior. Sed eam claritatem mira-
bili methodo assecutus est , qua nemo

unquam ad ipsum accessit. Ad eò erim
præclaro ordine , res omnes quæ tractan-
tur , disposuit ; tanto inter se nexu con-
junctis , ut aliud ex alio , posterius ex priori,
non solum pendeat , sed etiam lucem
accipiat ; ut nec Euclides , & Geome-
træ cæteri , magis constanti & perspi-
cua ordine res pertractent , quibus con-
stitutum est nihil supponere , omnia de-
monstrare , & ex prioribus sequentia
definire. Et ne prætermittam , quod à
me primis editionibus observatum
fuerat ; præclaro illo ordine quo sum-
mam Theologicam disposuit , ita An-
gelorum motus æmulatum fuisse videri
potest , ut vel ea ratione merito Ange-
licus Doctor nuncupari potuerit.

Animadvertit D. Dionysius Areopa-
gita , Angelos , quorum operationes
sub imagine motuum describit , triplici
motu moveri , circulari , recto , obli-
quo. Dum perpetua circa Deum , ve-
ritatis & amoris centrum , contem-
platione & amore veluti undequaque
feruntur , & , ut inquit Areopagita ,
chorem agunt , dicuntur motu circulari
moveri : cum verò inferiores res co-
gnoscent , quarum iis cura mandata
est , suaque studia illis promovendis &
regendis conferunt ; recta veluti linea
pertranseunt , & recto motu feruntur.
Cum verò utrumque motum miscent ,
& ex ipsa Dei contemplatione , unde
rationes agendi accipiunt , creaturis
inferioribus operam suam impendunt ;
obliquo motu ex utroque recto & cir-
culari mixto moventur.

Triplicem illum motum Angelicus ,
& tantum non Angelorum Doctor , ex
Dionysio didicerat , & peculiari Arti-
culo quæstionis 180. 22. explicuit : sed
præterea triplicem etiam illum mo-
tum , ordine quem in pertractandis re-
bus Theologicis observavit , est imita-
tus : etenim dum prima Parte totus in
divinis est , de Attributis naturæ divinæ,
de Personis Trinitatis disputat , & circa
divinum illud centrum circumquaque
agitur , & nunquam ab eo deflectit ; an
non motu circulari movetur ? sed cum
de Deo rerum efficiente , de creatione,
& creaturæ intellectualis actibus , vir-
tutibus , gratia , legibus , quibus ad
suum finem consequendum tendit , di-
sponitur , juvatur , dirigitur , an non
motu recto fertur & movetur ? sed de-
mum cum ultima suæ Theologiæ parte
de mysterio Incarnationis agit , quam
Augustinus Epistola ad Volulianum Dei
& hominis mixturam vocat , quis nega-
verit obliquo motu & ex utroque recto

Dionys.
4. de
divin.
Nomin.

D. Tho.
2. 2. q.
180.
art. 6.

D. Aug.